

ПОЕМАТА „НОЩ“ В ТВОРЧЕСКИЯ ПЪТ НА П. К. ЯВОРОВ

Между личността и творчеството на П. К. Яворов съществува такава органична връзка, художествените резултати на която търпят сравнение единствено с Ботев. Едва се закръгля четвърт век от героичната Ботева смърт и в българската литература се появява „феноменът Яворов“.

В нашата литературна наука се говори за Ботево начало и за Яворово начало и това е достатъчно доказателство за формиращата сила на времето. Яворовото литературно присъствие показва как една почти идентична на Ботевата душевна организация под въздействието на времето и обществената действителност се превръща в своята противоположност; то е доказателство за етичните перипетии на това творческо начало, което носи в себе си „Ботевият комплекс“ за полезност и жертвот готовност в името на народ и идея.

В естетическите ориентири и идейните пристрастия на Яворовата творческа индивидуалност са отразени взаимодействията и противодействията на строго субективния творчески микросвят с обективното множество от социалните и обществените фактори на времето. Поетът се оказва особено чувствителен към промените на формиращото ново социално субективно съзнание, обременено от алогизмите на „закъснялото и ускорено“ обществено развитие.

Още със своята поява в литературата П. К. Яворов демонстрира една творческа позиция, чиято многозначност е израз и свидетелство за наличността на модерно художествено съзнание. Той възприе Пенчо-Славейковия скепсис и само промени неговата посока – навътре към човешката същност, – което предизвика непознати до този момент за българската литература психически реакции и деформации в поетическия субект.

Диалектическото осмисляне на Яворовото наследство преодоля дълго налагащия се в нашето литературознание механичен подход, според който, грубо казано, до 1905 г. поетът беше реалист, а след това – символист. Защото проблемът за естетическия прелом на поета вече не се разглежда като еднократен акт, резултат на субективно решение или внушение отвън (макар че множеството причини не изключват и тези моменти). Съвсем естествено е да се налага тълкуването на прехода като